

**Долгош С. Й.**  
*магістрант*

*Ужгородського національного університету*  
**Химинець В. В.**  
*доктор економічних наук, професор*  
*кафедри міжнародних економічних відносин*  
*Ужгородського національного університету*

**Dolhosh Serhiy**  
*Master Student*

*Uzhgorod National University*  
**Khymynets Volodymyr**  
*Doctor of Economic Sciences, Professor*  
*Departments of international economic relations*  
*Uzhhorod National University*

## РОЛЬ ЄБРР У КРЕДИТУВАННІ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

**Анотація.** Найінтенсивніший розвиток міжнародних фінансово-кредитних правовідносин відбувся у ХХ ст. у зв'язку з наслідками світових війн та чисельними економічними кризами. Кількість міжнародних кредитних договорів щороку зростає, однак у науці міжнародного права досі не було проведено комплексного аналізу щодо них. В роботі досліджуються та систематизуються відомості щодо ролі ЄБРР у кредитуванні малого та середнього бізнесу. Визначається актуальність дослідження даної теми в контексті розвитку міжнародної економіки. Надаються відомості про Європейський банк реконструкції та розвитку та розглядаються теоретичні засади створення та функціонування ЄБРР. Проводиться дослідження ролі ЄБРР у кредитуванні малого та середнього бізнесу. Проводиться оцінка поточного кредитування української економіки з боку міжнародних фінансових організацій.

**Ключові слова:** Європейський банк реконструкції і розвитку, Міжнародні економічні організації, Міжнародний валютний фонд, Міжнародний банк реконструкції і розвитку, кредитування, малий бізнес, середній бізнес.

**Вступ та постановка проблеми.** Найінтенсивніший розвиток міжнародних фінансово-кредитних правовідносин відбувся у ХХ ст. у зв'язку з наслідками світових війн та чисельними економічними кризами. Кількість міжнародних кредитних договорів щороку зростає, однак у науці міжнародного права досі не було проведено комплексного аналізу щодо них.

Слід зазначити, що наукові підходи до цих питань формувалися окремо радянськими та західними вченими. У своїх дослідженнях вони враховували специфіку політичного та економічного устрою їхніх держав. З моменту розпаду соціалістичного табору вітчизняна наука міжнародного права отримала нові підходи до дослідження т.зв. «міжнародного валютного права» (як прототипу сучасного міжнародного фінансового права), які виникли з поєднання позицій радянської та західної школи міжнародного права. Однак, зважаючи на взаємовиключний характер цих досліджень, їх результати слід актуалізувати та встановити, як здійснюється правове регулювання фінансово-кредитних відносин у міжнародному публічному праві.

Цим відносинам властиві галузеві особливості суб'єктного складу та джерел правового регулювання. Міжнародні кредитні договори в свою чергу містять відповідні спеціальні істотні умови. В процесі реалізації цих відносин досить часто починаються наукові суперечки про доцільність віднесення ТНК до переліку суб'єктів міжнародного публічного права в цілому. Зважаючи на те, що Україна є активним учасником міжнародних фінансово-кредитних відносин, ця тема потребує подальшого наукового дослідження.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідженню питань діяльності в сфері кредитування присвячені роботи таких вчених як Ковбасюк Ю.В., Рубана Ю.Г.,

Барановського О.І., Грабинського М.І., Колосової В.П., Мар'янович Г. О. та ін.

**Мета дослідження** – проаналізувати роль ЄБРР у кредитуванні малого та середнього бізнесу.

**Результати дослідження.** Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) був заснований після закінчення «холодної війни» для того, щоб відкрити нову еру в Центральній і Східній Європі. Він зіграв у цьому процесі історичну роль і нагромадив унікальний досвід у стимулюванні перетворень у регіоні й за його межами, інвестувавши 170 млрд євро в 6400 проектів [1].

ЄБРР прихильний справі просування переходу до «економіки, орієнтованої на ринок, а також розвитку приватної й підприємницької ініціативи». Із моменту створення Банку на початку 1990-х років це незмінно було його керівним принципом і, незважаючи на нові проблеми й поширення сфери діяльності ЄБРР на нові країни, буде залишатися його місією на роки вперед.

ЄБРР був створений у стислий термін для вирішення проблем, що виникли в переломний момент в історії Європи: момент краху соціалізму на сході континенту. Від дня, коли президент Франції Франсуа Міттеран у жовтні 1989 року вперше висунув ідею створення європейського банку розвитку, до відкриття ЄБРР зі штаб-квартирою в Лондоні у квітні 1991 року пройшло всього півтора року [1].

Із самого початку одними з найважливіших відмітних рис Банку незмінно були оперативність і здатність швидко й рішуче реагувати на переломні події, чи то розпад Радянського Союзу, фінансові кризи, «арабська весна», пандемія Covid-19 або агресія по відношенню до України.

ЄБРР діє в інтересах усіх своїх акціонерів – 71 країни на п'ятьох континентах, а також Європейського Союзу і Європейського інвестиційного банку, – а не тільки тих

країн, які одержують його інвестиції (в 2022 році вони досягли піка в 13,1 млрд євро). У той же час число акціонерів ЄБРР продовжує збільшуватися; за останній час серед них з'явилися Китай, Індія, Сан-Маріно, Лівія, Об'єднані Арабські Емірати й Алжир. Характерно, що ЄБРР є одним із усього лише двох великих міжнародних банків розвитку, чий склад акціонерів розширюється.

Здійснюючи свої операції у більш ніж 30 країнах регіону, що простягнуться від Південного й Східного Середземномор'я через Східну Європу до Центральної Азії, ЄБРР займається пропагандою концепції «переходу», допомагаючи країнам забезпечувати економічний розвиток у фінансовому кліматі, що сприяє розквіту підприємництва, підвищенню прозорості й зміцненню підзвітності.

ЄБРР пропонує «фінансові продукти», адаптовані з урахуванням потреб кожного клієнта. Потенційні клієнти повинні продемонструвати, що пропонований ними проект або напрямок діяльності відповідає чіткому набору жорстких критеріїв, що дають право на участь ЄБРР. Установа не є роздрібним банком і не пропонує таких продуктів, як іпотечні кредити й банківські рахунки. Кошти, виділені ЄБРР на фінансування проектів приватного сектору, варіюються, як правило, у діапазоні від 5 до 250 млн євро й надаються у вигляді кредитів або інвестицій в акціонерний капітал. Середній розмір інвестицій ЄБРР становить 25 млн євро. Фінансування більш дрібних проектів може здійснюватися через фінансових посередників або в рамках спеціальних програм менш великих прямих інвестицій у менш розвинених країнах. Банк пропонує наступні види прямого фінансування: кредити, входження в акціонерний капітал і гарантії для сприяння розвитку торгівлі [1].

Банк також надає підтримку малим і середнім підприємствам через фінансових посередників.

Допомога Банку не обмежується фінансуванням. Створена в ЄБРР Група підтримки розвитку малого бізнесу допомагає малому й середньому бізнесу розбудуватися, досягати успіху й продовжувати рости, стаючи тим самим справжнім каталізатором росту національної й регіональної економіки.

Російсько-українська війна суттєво вплинула на ланцюжки поставок продовольства у регіонах операцій ЄБРР, що призвело до негайного зростання цін на продовольство та волатильність ринку та створило серйозну загрозу продовольчій безпеці.

Вирішення проблеми продовольчої безпеки вже є одним із основних пріоритетів у регіонах операцій Банку та одним з елементів його реагування на пов'язану з Україною кризу. Воно стосується як проблем пропозиції, і проблем попиту. Програми Банку відіграють вирішальну роль у сфері фінансування торгівлі.

Будучи одним із найбільших у світі експортерів зерна, Україна потребувала швидкої підтримки в усіх напрямках агропромислового комплексу. Банк надав допомогу у сезон посівної та збирання врожаю первинному сільськогосподарському сектору, а також роздрібним торговим підприємствам та експортерам [1].

З іншого боку, країни регіону Південного та Східного Середземномор'я (далі – ПСС), будучи одними з найбільших у світі імпортерів зернових, одразу ж відчули наслідки перебоїв у ланцюжку постачання та зростання цін.

У відповідь на це Банк запустив для них програму фінансування та надав технічну підтримку.

Щоб підвищити продовольчу безпеку в регіонах операцій, ЄБРР інвестує кошти у весь виробничо-збутовий ланцюжок харчової промисловості, починаючи з сільського господарства та переробки сировини і закінчуючи

логістикою та роздрібною торгівлею. Удосконалення інфраструктури та торгових зв'язків особливо важливе для усунення вузьких місць у процесі інвестування. Загалом у 2022 році ЄБРР інвестував у проекти АПК у регіонах операцій 874 млн євро [2].

Реагуючи на ситуацію, що склалася в Україні, ЄБРР активно підтримував план дій Європейського Союзу, спрямований на сприяння експорту та імпорту українського зерна та інших товарів, зобов'язавшись інвестувати 300 млн євро в цю програму для підтримки української економіки та забезпечення доступу до продовольства тим країнам, які залежать Проблема продовольчої безпеки в країнах ПСС стала особливо гостро, враховуючи сильну залежність цього регіону від імпорту зерна та пшениці. Туніс, наприклад, покриває за рахунок зовнішніх ринків дві третини своїх потреб у пшениці та ячмені, і саме там Банк розпочав здійснення своєї початкової програми підтримки продовольчої безпеки у ПСС за лінією Українського плану реагування.

Кредит ЄБРР у розмірі 150,5 млн євро, наданий Державному департаменту зернових культур Тунісу, дозволив імпортувати м'яку пшеницю, тверду пшеницю та ячмінь в обсягах, що відповідають приблизно 15% річного споживання зернових Тунісом [2].

Підтримка, надана цій державній організації, свідчить про зсув у традиційній концепції спрямування інвестицій ЄБРР у приватний сектор агропромисловий комплекс (далі-АПК), що відображає частку державного сектору в економіці країн ПСС, коли йдеться про продовольчий імпорту та безпеку. Найважливіша роль державного сектору у цій галузі робить його незамінним партнером у період кризи.

На додаток до фінансового елемента проекту Департаменту зернових культур, Банк надав технічну підтримку для усунення недоліків у зерновому секторі. Це дозволило також сприяти поступовій лібералізації імпорту зерна та направити реформування Департаменту зернових культур у напрямку комерціалізації, допомагаючи йому підвищити ефективність роботи, удосконалювати методи та стандарти корпоративного управління.

Загалом по всьому регіону ПСС у тісній взаємодії з іншими міжнародними фінансовими організаціями та донорами ЄБРР прагнув надати урядам невідкладну критично важливу фінансову підтримку у вирішенні проблем, що виникають у галузі продовольчої безпеки.

Банк також співпрацює з Продовольчою та сільськогосподарською організацією Об'єднаних Націй, надаючи технічну допомогу та підтримку у налагодженні діалогу з державними відомствами, спрямованого на підвищення ролі приватного сектору у ланцюжках постачання зерна та олійних культур у довгостроковій перспективі.

Підтримка фінансування торгівлі у продовольчому секторі та АПК одного лише регіону ПСС становила у 2022 році понад 600 млн євро, з яких 280 млн євро виділено Єгипту та 297 млн євро – Марокко.

В Україні Банк надав продовольчим компаніям прями кредити, а низка угод про розподіл ризиків дозволила розширити можливість його партнерів із числа банків щодо надання такого необхідного фінансування компаніям, які працюють у критично важливих секторах АПК.

У 2022 році в усіх регіонах операцій ЄБРР Програма сприяння розвитку торгівлі (далі – ПСРТ) підтримала понад 400 зовнішньоторговельних угод на загальну суму 1 млрд євро по лінії АПК та продовольчого сектору [2].

Ця підтримка охоплювала комерційні та політичні ризики торгівлі, починаючи з імпорту сільськогосподарської техніки для зерносовищ в Україну з Італії та до вве-

ження в Україну добрів з Чехії. Інші угоди по лінії ПСРТ включали фінансування для першої імпортової закупівлі Єгиптом українського зерна після зняття блокади з українських портів.

Міжнародні економічні організації (далі – МЕО) використовують різні форми співробітництва у взаємовідносинах з Україною, зокрема надають технічну допомогу та кредитні кошти, що залучаються для здійснення різноманітних проектів. Умови надання кредитів МВФ, ЄБРР, Світового банку, а саме процентна ставка, термін погашення, пільговий період, дуже привабливі для України, бо за багатьма показниками є кращими, ніж можна було б отримати з інших джерел.

Головне завдання при отриманні та використанні кредитів МЕО – максимально можливе забезпечення національних інтересів України як позичальника з урахуванням інтересів позикодавців, відстоювання державотворчих інтересів через відповідну стратегію й тактику урядових та бізнесових кіл країни. При залученні зарубіжних коштів Україна має враховувати не лише комерційну сторону отримання доходу для повернення кредиту і загальногосподарську ефективність, а й не допускати порушення національного суверенітету й загрози економічній безпеці. Саме тому на сьогодні особливої уваги потребує визначення принципів та основ побудови взаємовідносин України з МЕО, а також основних напрямків їх удосконалення.

Незважаючи на те, що нефінансові форми співробітництва України з МЕО досить різноманітні, залучення Україною фінансових ресурсів під реалізацію проектів завжди домінувало над іншими формами [3, с. 23].

Пріоритетні напрямки співробітництва України з МЕО визначаються у відповідних Стратегіях допомоги Україні, що затверджуються Радами директорів цих МЕО. Ці стратегії є своєрідними середньостроковими програмами, які визначають структуру, обсяг та принципи діяльності в Україні міжнародних організацій. У роботі проведено аналіз Стратегій допомоги Україні, що сьогодні реалізуються МЕО.

Форми співробітництва України з МЕО можуть бути класифіковані за різними критеріями: залежно від стадії співробітництва та залежно від суб'єктів співробітництва і його інтересів. До особливостей співробітництва МЕО з Україною можна віднести велику увагу з боку міжнародних фінансових організацій до таких форм співробітництва, як моніторинг соціально-економічних і політичних процесів в Україні та надання рекомендацій обов'язкового характеру. Останнє буде наявним у відносинах України з МЕО до того часу, поки країна не вийде на інший рівень розвитку і не стане рівноправним членом цих організацій, що на сьогодні бачиться лише в перспективі [4, с. 71–72].

Проекти, що реалізуються в Україні МЕО, можуть бути класифіковані як проекти макроекономічної стабілізації економіки та структурних перетворень у окремих секторах (системні проекти); інвестиційні проекти; проекти міжнародної технічної допомоги.

Співпраця України з МЕО розпочалася саме з проектів макроекономічної стабілізації економіки. МЕО, що співпрацюють з Україною за цим напрямком, є МВФ та Міжнародного банку реконструкції і розвитку (далі – МБРР). Виділення коштів під системні проекти передбачає виконання Україною певних умов, що закріплюються в угодах, меморандумах тощо, які є досить жорсткими і не завжди виправданими, тому на теперішньому етапі в співробітництві з МВФ перед Україною постало завдання поступово переносити взаємовідносини з ними у площину безкредитних стосунків [5, с. 112].

Основними напрямками, на які виділяються кошти МБРР в Україні, є енергетика, інфраструктура та соціальна сфера, а основними напрямками вкладення ресурсів ЄБРР в економіку України до цього часу були енергетичний, агропромисловий, фінансовий та транспортний сектори. На відміну від МБРР, ЄБРР переважно фінансує приватні установи.

Ефективність позик МЕО може бути розглянута в розрізі 3-х складових (рис. 1.). Ефективність залучення коштів від МЕО є досить високою порівняно з іншими можливими джерелами фінансування. Ефективність погашення позики тісно пов'язана з ефективністю її використання, адже якщо проект впроваджується відповідно до графіка, кошти вибираються швидко, тоді доводиться сплачувати меншу суму грошей як комісійні за невикористану частину позики.

Міжнародна технічна допомога та інвестиційні проекти МЕО в Україні за своїми завданнями і цілями доповнюють один одне, тому МБРР та ЄБРР, реалізуючи проекти в Україні, зазвичай допомагають бенефіціарам проектів знайти джерело залучення додаткових коштів у вигляді міжнародної технічної допомоги урядів іноземних країн чи іноземних фондів та організацій, чи самі виділяють гранти. Міжнародна технічна допомога стає одним з джерел фінансування підготовчої фази інвестиційних проектів.

Необхідною умовою для залучення кредитних ресурсів МЕО та міжнародної технічної допомоги є політична стабільність та проведення економічних реформ в Україні, дотримання проголошеного курсу євроінтеграції, виконання умов, що передбачені Угодами про співробітництво між Україною та МЕО.

Таким чином, підсумовано, що міжнародні економічні організації відіграють дедалі більшу роль у міжнародних відносинах. Це пояснюється тим, що саме через канали цих організацій проходить значна частка світових інвестицій, купівля та продаж валюти для фінансування експорту й імпорту. Особливо важливою є діяльність цих організацій для країн, що здійснюють перехід до ринкових відносин і готові використати як управлінський досвід міжнародних економічних організацій, так і власні реальні можливості.

Пріоритетним напрямком залучення коштів МЕО має стати фінансування інвестиційних проектів. У портфелі проектів МЕО найбільшу питому вагу мають саме інвестиційні проекти, спрямовані на розвиток різних галузей економіки України. На відміну від системних проектів, інвестиційні проекти передбачають спільне фінансування проекту з боку української сторони.

У 2022 році ЄБРР досяг рекордного рівня впливу у своїх регіонах операцій. Банк наростив обсяг своїх інвестицій і особливо активно підтримував Україну, що зазнала російської агресії.

Річний обсяг інвестицій Банку зріс до безпрецедентних 13,1 млрд євро, що на 25% більше у порівнянні з 10,4 млрд євро за попередній рік.

Донори відіграли вирішальну роль у забезпеченні загальної ефективності інвестицій ЄБРР у 2022 році, надавши рекордні 2,1 млрд євро, більше як половина з яких спрямована в Україну.

По лінії Рамкової програми ЄБРР забезпечення життєздатності та джерел коштів на існування на суму 2 млрд євро, швидко розгорнутої у відповідь на російське вторгнення, було негайно запропоновано допомогу населенню, компаніям та економіці України та інших країн, які постраждали від конфлікту.

До кінця 2022 року Банк в одній лише Україні інвестував загалом 1,7 млрд євро, діючи антициклічно в надзвичайно складному інвестиційному середовищі.



Рис. 1. Складові ефективності позик міжнародних економічних організацій

Джерело: [6]

Інші регіони також виграли від нарощування інвестицій, при цьому фінансування для Центральної Європи та держав Балтії різко зросло – більш ніж на 86% до 2,35 млрд євро. Інвестиції в Польщу, країну, куди найбільше приїжджає українців, які рятуються від конфлікту, зросли на 66%, а фінансування для сусідньої Молдови збільшилося вгятеро – зі 106 млн євро до 525 млн євро [2].

Банк досяг вражаючого просування за трьома пріоритетними напрямками своєї Стратегічної та капітальної бази на 2021–2025 роки, при цьому зелені інвестиції становили 50% від загального показника інвестицій, що відповідає його меті стати переважно зеленим банком до 2025 року. Значного просування вдалося також досягти у сфері забезпечення рівності можливостей та переходу до цифрових технологій.

Російське вторгнення в Україну серйозно знизило вартісну оцінку портфеля інвестицій ЄБРР, внаслідок чого Банк отримав значні чисті збитки в 1,1 млрд євро.

Фінансування торгівлі здійснило значний внесок у підтримку регіонів операцій ЄБРР у 2022 році, коли Банк уклав торгові угоди в рамках Програми сприяння розвитку торгівлі (ПСРТ) на суму 3,6 млрд євро порівняно з 3,2 млрд євро у 2021 році.

Банк вніс низку змін до своїх внутрішніх структур з метою підвищення ефективності у досягненні своїх ключових цілей, у тому числі створив відділ, що дозволяє краще визначати та контролювати реалізацію завдань із захисту від кліматичних змін, і ще один, що дозволяє більш ефективно відслідковувати результати роботи організації.

Також у 2022 році ЄБРР перебрався до своєї нової лондонської штаб-квартири у діловому районі Кенері-Уорф. Наразі його головний офіс знаходиться в одному з небагатьох будівель у Великій Британії, що відповідають найви-

щим екологічним вимогам, що підтвердило його репутацію одного з першопрохідників сталого розвитку.

Тим часом у травні акціонери на Щорічному засіданні ЄБРР у Марокко схвалили в принципі обмежене та поступове поширення діяльності Банку на країни Африки, розташовані на південь від Сахари, та на Ірак. Не заперечуючи, що вістря уваги ЄБРР спрямоване на Україну та інші країни в регіонах його операцій, акціонери визнали, який внесок міг би зробити Банк у розвиток країн Африки на південь від Сахари та Іраку.

Актуальні статистичні дані відносно кредитування ЄБРР України наведено у табл. 1.

З табл. 1 відмітимо, що впродовж зазначеного періоду, надання кредитів Україні від ЄБРР зростало, окрім ковідного 2020 року. У 2022 році сума кредитів досягла 1 460 млн євро. Тим самим, ЄБРР негайно відреагував на вторгнення Росії до України, висловивши рішучу підтримку українському народу 24 лютого, у день початку бойових дій.

Банк був першою міжнародною фінансовою установою, яка підготувала пакет заходів у відповідь для України та інших країн, що постраждали від війни, одночасно здійснивши кроки щодо забезпечення безпеки персоналу, оскільки Україна зазнала напад.

Співробітникам ЄБРР та членам їхніх сімей було запропоновано змінити місце проживання, при цьому значна кількість співробітників переїхала до Варшави та інших міст.

ЄБРР засудив агресію з боку Росії та Білорусі, а Рада директорів своїм рішенням офіційно призупинила доступ обох країн до фінансових коштів та допомоги спеціалістів Банку. Закрито представництва ЄБРР у Москві та Мінську.

9 березня 2022 року Банк анонсував Рамкову програму забезпечення життєздатності та джерел коштів на

Таблиця 1

Надання кредитів ЄБРР Україні впродовж 2018–2022 рр., млн євро

2022	2021	2020	2019	2018	Сукупно на кінець 2022 року	Активний портфель
1 460	1 065	812	1 125	543	18 096	4 671

Джерело: [2]

існування на суму 2 млрд євро, по лінії якої було запропоновано надати негайну допомогу населенню, компаніям та економіці України та інших постраждалих країн.

Банк зобов'язався інвестувати 3 млрд євро в Україну протягом 2022–2023 років, звернувшись до донорської спільноти з пропозицією об'єднати донорські гарантії та власні інвестиції Банку на паритетній основі. Він обіцяв також підтримати повосенню відбудову, як тільки дозволить обстановка.

До кінця 2022 року Банк розмістив в Україні загалом 1,7 млрд євро. Донорське фінансування відіграло вирішальну роль у підтримці країни з боку ЄБРР, оскільки Банк мобілізував понад 1,2 млрд євро донорських коштів. В Україні Банк приділяв першочергову увагу інвестиціям у п'яти ключових сферах: забезпечення фінансування торгівлі, енергетична безпека, інфраструктура життєзабезпечення, продовольча безпека та стійкість приватного сектору [2].

Допомога ЄБРР зробила значний внесок в українську економіку, оскільки за її лінією українським банкам було виділено суму, рівну 459 млн євро, на полегшення торгових операцій за найбільш важливими для країни товарами, включаючи імпорт сільськогосподарської техніки та добрив.

Наголос на забезпечення енергетичної безпеки передбачав початкове вливання ліквідності в електроенергетичну компанію «Укренерго», що дозволило підтримати роботу її служб. Після цього було виділено фінансовий пакет для «Укренерго» у розмірі 370 млн євро, призначений для відшкодування збитків після колосального нарощування ударів Росії по цивільній енергетичній інфраструктурі України.

Банк надав донорське фінансування державної газової компанії «Нафтогаз», щоб та могла постачати енергію українським клієнтам у зимовий та наступний періоди.

Залізнична мережа України, яка має життєво важливе значення для транспортування продовольства та інших основних товарів та масової евакуації людей, які постраждали від кризи, продовжувала функціонувати завдяки перепрофілюванню фінансування ЄБРР. Банк також підтримував місто Львів, виділивши йому кредитну лінію на поповнення ліквідності [2].

Технічна допомога та фінансування надали підтримку ключовим логістичним та транспортним компаніям, а фінансування за допомогою грантів через національну поштову систему допомогло зберегти в Україні доступ до Інтернету, підтримуючи зв'язок між людьми навіть у віддалених сільських районах України, незважаючи на тривалі удари Росії по електроенергетичній інфраструктурі країни.

Поєднання угод про розподіл ризиків та кредитів допомогло надати фінансову підтримку компаніям, які мають вирішальне значення для виробництва та розподілу продовольства, як безпосередньо, так і через банківську систему. Аналогічно ЄБРР надав вирішальну підтримку компаніям, які займаються виробництвом непродовольчих товарів та наданням послуг, спочатку наголосивши на фармацевтичному секторі.

Банк надав також підтримку за лінією своєї програми «Архітектура реформ в Україні» (APU), допомагаючи підприємствам пережити наслідки конфлікту та оцінювати збитки. Потім співробітники АПУ перейшли на питання підтримки відновлення економіки в цілому, інтеграції до Європейського союзу та технічного обслуговування інфраструктури життєзабезпечення й відіграли важливу роль у розробці Національного плану відновлення країни.

По мірі того, як масштаби руйнувань ставали більшими, ніж спочатку передбачалося, стало ясно, що шкода, яку завдають українській економіці, буде значно серйознішою, ніж побоювалися.

Після ймовірного економічного спаду на 30% у 2022 році початкові надії на 25-відсоткове відновне зростання у 2023 році були значно знижені лише до 1% у 2023 році та 3% у 2024 році [2].

Діючи з запобіганням і думаючи про відновлення після завершення конфлікту, ЄБРР погодився підготувати доповідь, присвячену оцінці збитків та витрат на те, щоб знову відбудувати зруйноване портове місто Маріуполь навіть у випадку, якщо його як і раніше окупають російські війська.

У сусідніх країнах, багато з яких прийняли сотні тисяч і мільйони біженців, наголос робився на забезпечення енергетичної безпеки, у тому числі на термінові закупівлі енергії для компенсації втрат імпорту з Росії та Білорусі, підтримку муніципальних служб та забезпечення коштів для переміщених осіб, фінансування торгівлі та надання ліквідності для бізнесу.

**Висновки.** ЄБРР пропонує фінансові продукти, адаптовані з урахуванням потреб кожного клієнта. Потенційні клієнти повинні продемонструвати, що пропонований ними проект або напрямок діяльності відповідає чіткому набору жорстких критеріїв, що дають право на участь ЄБРР. Установа не є роздрібним банком і не пропонує таких продуктів, як іпотечні кредити й банківські рахунки. Кошти, виділені ЄБРР на фінансування проектів приватного сектору, варіюються, як правило, у діапазоні від 5 до 250 млн євро й надаються у вигляді кредитів або інвестицій в акціонерний капітал. Середній розмір інвестицій ЄБРР становить 25 млн євро. Фінансування більш дрібних проектів може здійснюватися через фінансових посередників або в рамках спеціальних програм менш великих прямих інвестицій у менш розвинених країнах. Банк пропонує наступні види прямого фінансування: кредити, входження в акціонерний капітал і гарантії для сприяння розвитку торгівлі.

Банк також надає підтримку малим і середнім підприємствам через фінансових посередників. Допомога Банку не обмежується фінансуванням. Створена в ЄБРР Група підтримки розвитку малого бізнесу допомагає малому й середньому бізнесу розбудуватися, досягати успіху й продовжувати рости, стаючи тим самим справжнім катализатором росту національної й регіональної економіки.

#### Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Європейського банку реконструкції і розвитку. URL: <https://www.ebrd.com>
2. Річний звіт про діяльність ЄБРР у 2022 році. URL: <https://www.ebrd.com>
3. Ковбасюк Ю.В. Україна і міжнародні фінансові організації. Київ : НАДУ, 2018. 40 с.
4. Зовнішня політика України: перші підсумки та перспективи 2012 року: матеріали «круглого столу», 4 грудня 2011 р. / за заг. ред. Ю.Г. Рубана. Київ : НІСД, 2012. 178 с.
5. Барановський О.І. Фінансові кризи: передумови, наслідки і шляхи запобігання : монографія. Київ : КНТЕУ, 2020. 754 с.
6. Утенкова К.О. Економічна безпека як складова національної безпеки України. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2019. Вип. 9. С. 133–144.
7. Гарантійна угода (Україна: Комплексна (Зведена) програма підвищення рівня безпеки енергоблоків атомних електростанцій) між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку. URL: [https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/985\\_032](https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/985_032)

8. Грабинський М.І. Стабільність міжнародних фінансово-кредитних правовідносин (на прикладі МВФ та МБРР). Криза сучасної системи безпеки: у пошуках нового міжнародного порядку: матеріали міжнародної наукової конференції (Львів, 4-5 квітня 2019 р.). Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2019. С. 50–53.
9. Колосова В.П. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: сучасний стан та перспективи розширення. *Фінанси України*. 2014. № 11. С. 33–47.
10. Мар'янович Г.О. Основні напрямки співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями. *Наук.-теорет. конф. «Проблеми розвитку фінансової системи України»*, Київ (22-23 квітня 2011 р.). Київ : НДФІ, 2011. С. 193–197.
11. Нова державна регіональна політика в Україні / за заг. ред. В.С. Куйбіди. Київ : «Крамар», 2019. 249 с.

#### References:

1. Ofitsiynyy sayt Yevropeyskoho banku rekonstruktsiyi i rozvytku [The official website of the European Bank for Reconstruction and Development]. Available at: <https://www.ebrd.com>
2. Richnyy zvit pro diyalnist YEБRR u 2022 rotsi [Annual report on EBRD activities in 2022]. Available at: <https://www.ebrd.com>
3. Kovbasyuk Yu. V. (2018) *Ukrayina i mizhnarodni finansovi orhanizatsiyi* [Ukraine and international financial organizations]. Kyiv: NADU, 40 p.
4. Rubana Yu. H. (eds.) (2012) *Zovnishnya polityka Ukrayiny: pershi pidsumky ta perspektyvy 2012 roku* [Foreign policy of Ukraine: the first results and perspectives of 2012]: materialy "kruhloho stolu", 4 hrudnya 2011 r. Kyiv: NISD. 178 p.
5. Baranovskyy O. I. (2020) *Finansovi kryzy: peredumovy, naslidky i shlyakhy zapobihannya* [Financial crises: prerequisites, consequences and ways of prevention]: monohrafiya. Kyiv: KNTEU, 754 p.
6. Utenkova K. O. (2019) Ekonomichna bezpeka yak skladova natsionalnoyi bezpeky Ukrayiny [Economic security as a component of national security of Ukraine]. *Visnyk KHNU im. V.N. Karazina. Seriya "Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krayinoznavstvo. Turyzm"*, is. 9, pp. 133–144.
7. Harantiyna uhoda (Ukrayina: Kompleksna (Zvedena) prohrama pidvyshchennya rivnya bezpeky enerhoblokiv atomnykh elektrostantsiy) mizh Ukrayinoyu ta Yevropeyskym bankom rekonstruktsiyi ta rozvytku [Guarantee agreement (Ukraine: Comprehensive (Consolidated) program to increase the level of safety of nuclear power units) between Ukraine and the European Bank for Reconstruction and Development]. Available at: [https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/985\\_032](https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/985_032)
8. Hrabynskyy M. I. (2019) Stabilnist mizhnarodnykh finansovo-kredytnykh pravovidnosyn (na prykladi MVF ta MBRR) [Stability of international financial and credit legal relations (on the example of the IMF and IBRD)]. *Kryza suchasnoyi systemy bezpeky: u poshukakh novoho mizhnarodnoho poryadku: materialy mizhnarodnoyi naukovoyi konferentsiyi (Lviv, 4-5 kvitnya 2019)*. Lviv: Lvivskyy natsionalnyy universytet imeni Ivana Franka, pp. 50–53.
9. Kolosova V. P. (2014) Spivrobitnytstvo Ukrayiny z mizhnarodnyimi finansovymi orhanizatsiyami: suchasnyy stan ta perspektyvy rozshyrennya [Cooperation of Ukraine with international financial organizations: current state and prospects for expansion]. *Finansy Ukrayiny*, no. 11, pp. 33–47
10. Maryanovych H. O. (2011) Osnovni napryamky spivrobitnytstva Ukrayiny z mizhnarodnyimi finansovymi orhanizatsiyami [The main directions of Ukraine's cooperation with international financial organizations]. *Nauk.-teoret. konf. "Problemy rozvytku finansovoyi systemy Ukrayiny"*, Kyiv (22-23 kvitnya 2011). Kyiv: NDFI, pp. 193–197.
11. Kuybidy V. S. (eds.) (2019) *Nova derzhavna rehionalna polityka v Ukrayini* [The new state regional policy in Ukraine]. Kyiv: "Kramar", 249 p.

#### THE ROLE OF THE EBRD IN LENDING TO SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES

**Summary.** The most intensive development of international financial and credit legal relations took place in the 20th century. In connection with the consequences of world wars and numerous economic crises. The number of international credit agreements is growing every year, but a comprehensive analysis of them has not yet been conducted in the science of international law. It should be noted that scientific approaches to these issues were formed separately by Soviet and Western scientists. In their research, they took into account the specifics of the political and economic system of their states. Since the collapse of the socialist camp, domestic science of international law has received new approaches to the study of the so-called "international currency law" (as a prototype of modern international financial law), which arose from the combination of the positions of the Soviet and Western schools of international law. However, taking into account the mutually exclusive nature of these studies, their results should be updated and establish how the legal regulation of financial and credit relations is carried out in international public law. These relations are characterized by industry-specific features of subject composition and sources of legal regulation. International credit agreements, in turn, contain relevant special essential conditions. In the process of implementing these relations, scientific disputes often begin about the expediency of including TNCs in the list of subjects of public international law as a whole. Given the fact that Ukraine is an active participant in international financial and credit relations, this topic requires further scientific research. The work examines and systematizes information on the role of the EBRD in lending to small and medium-sized businesses. The purpose of the study is to analyse the role of the EBRD in lending to small and medium-sized businesses. The relevance of the study of this topic in the context of the development of the international economy is determined. Information about the European Bank for Reconstruction and Development is provided, and the theoretical foundations of the creation and functioning of the EBRD are considered. The role of the EBRD in lending to small and medium-sized businesses is being studied. An evaluation of the current crediting of the Ukrainian economy by international financial organizations is carried out.

**Key words:** European Bank for Reconstruction and Development, International Economic Organizations, International Monetary Fund, International Bank for Reconstruction and Development, lending, small business, medium business.